

Un achegamento aos preconceptos contra o galego por parte das mulleres a través das súas palabras

AVIA GONZÁLEZ VEIRA

NURIA SEOANE BOUZAS

Servizo de Normalización Lingüística do Concello da Coruña

1. Obxectivo xeral do traballo*

O obxectivo xeral deste relatorio é achegármonos aos preconceptos contra o galego por parte das mulleres a través das súas palabras. Esta pequena mostra non pretende ser representativa de todas as mulleres do país, mais permítenos analizar as actitudes lingüísticas de mulleres de diferentes realidades que falan máis ou menos galego e tamén as actitudes que persoas do seu contorno teñen cara a elas por empregaren a nosa lingua.

2. Introducción

Os prexuizos lingüísticos son unha subclase de prexuizos e poden ser definidos como os xuizos de valor emitidos sobre unha lingua ou sobre os falantes dela co propósito de provocar o seu rexeitamento. Xa están rexistrados na Idade Media, cando se confrontaba o latín –lingua culta– cos romances ou linguas vulgares e no século XIX, coa aparición das defensas das linguas, coas polémicas e as disputas a respecto das bondades da lingua propia e das maldades da lingua veciña, translocen nalgúns casos

* O noso agradecemento ás persoas que forman parte do Servizo de Normalización Lingüística da Universidade da Coruña, nomeadamente a Goretti Samartín e Marisol Ríos pola axuda que nos prestaron. Agradecemos tamén a axuda con que contamos por parte doutras persoas e, de xeito moi especial, a de Rosa Moreiras, técnica de normalización lingüística do Concello de Ames.

imperialismos lingüísticos e os prexuízos. Estes continúan a ter presenza no século XX e aínda na actualidade.

Na Galiza, os prexuízos lingüísticos fóronse conformando ao longo dos séculos, nun lento proceso de imposición e substitución lingüística que comezou hai centos de anos e dura até a actualidade, pois, como é de agardar, non é sinxelo mudar un pensamento que vén de tan antigo en pouco tempo.

Freixeiro Mato (2008) no seu artigo «Os prexuízos lingüísticos. Proposta de clasificación»¹ ordena os prexuízos arredor de seis eixos temáticos:

- Prexuízos relacionados coa suposta falta de utilidade do galego.
- Prexuízos que asocian o galego coa pobreza e co atraso.
- O uso do galego como sinal de descortesía ou mala educación.
- Prexuízos relacionados coa pretendida imposición do galego.
- A caracterización pexorativa do galego e a (in)competencia dos seus falantes.
- O galego como marca ideolóxica ou profesional.

Na nosa opinión, as mulleres que falamos galego estamos dobremente marcadas: dunha banda, por sermos mulleres e, doutra, por falarmos galego. Se existen prexuízos sobre as persoas que falamos galego, estes acentúanse cando se tratar de mulleres e, ao longo deste traballo, veremos como sobre elas actúan prexuízos lingüísticos específicos.

3. A variable de xénero

Nas situacións de contacto entre linguas, a distribución de cada unha delas en función do xénero adoita ser obxecto dunha especial consideración. Aínda que non existe consenso sobre o papel que xoga esta variable nos procesos de mantemento, recuperación e substitución lingüísticas, diferentes correntes de investigación amosan a maior propensión existente de cara a transmitirles ás mulleres a lingua dominante. Segundo Bourdieu², a orixe desta peculiaridade sociolingüística baseada no xénero estaría na maior importancia que adquiren para as mulleres os elementos relacionados co capi-

¹ Publicado no xornal dixital da Confederación Intersindical Galega *Avantar* <<http://www.galizacig.com/avantar/opinion/3-6-2008/os-prexu%C3%ADzos-ling%C3%BC%C3%ADsticos-proposta-de-clasificaci%C3%B3n>>

² Bourdieu, P. (1982): *Ce que parler veut dire: L'économie des échanges linguistiques* (París: Fayard).

tal simbólico, e que nunha situación de contacto entre linguas se traduciría na preferencia pola dominante de cara á socialización das nenas.

4. Metodoloxía

A metodoloxía que utilizamos foi a da entrevista aberta. Escollemos esta porque ten como finalidade producir discursos dun xeito máis ou menos espontáneo e porque se lle dá a palabra á persoa entrevistada. Mentres que as técnicas da enquisa só permiten confirmar hipóteses, as de base conversacional abríronnos a posibilidade de descubrirmos aspectos inesperados e non previstos cando exercemos de persoas investigadoras. Disto dedúcese que existen unhas certas previsións por parte da entrevistadora ou do entrevistador. Neste caso, nós acordamos certas preguntas para as realizarmos en todas as entrevistas mais logo individualizamos cada unha das entrevistas de acordo co perfil da muller con que iamos falar. Algunhas das ditas preguntas foron:

- a) Cal é a lingua en que aprendeu a falar?
- b) Cal é a lingua que fala habitualmente?
- c) Cando aprendeu a falar castelán e con quen?
- d) Cando aprendeu a falar galego e con quen?
- e) Con quen fala cada lingua?
- f) En que lingua le e escribe?
- g) Que lingua cre que se lles debería falar aos nenos? E ás nenas?
- h) Que lingua emprega para se dirixir á xente nova da aldea? E coa da cidade?
- i) Que lingua fala no traballo?
- j) Cal cre que é o papel do galego fóra das nosas fronteiras?
- k) Quen pensa que fala máis galego: os homes ou as mulleres?
- l) Que modelo de galego prefire?

Á entrevista aberta resérvase un papel moi específico na investigación sociolingüística, como é o de estudar os discursos de individuos arquetípicos/as, no sentido de tipo ideal ou de perfil que serve de exemplo.

5. Perfís das mulleres que entrevistamos

A. **Cristina** é unha moza de 30 anos que naceu nunha aldeña dun concello rural que agora está a medrar moito. Estudou formación profesional e actualmente vive nunha vila. Ten unha irmá dous anos máis nova ca ela e, canto á lingua, as dúas viviron unha

situación semellante. De pequenas, cando ían á escola á vila, falaban moito máis galego que castelán mais, para se dirixiren á maioría das profesoras, utilizaban o castelán. Porén, cos compañeiros e compañeiras, falaban practicamente sempre en galego posto que, naquela hora, a maioría do alumnado dese colexio era galegofalante.

Na casa, seus pais e avós falábanlles en galego e o que escoitaban no seu contorno era tamén galego. Hoxe en día, falan moito máis galego que castelán, sobre todo Cristina, a máis vella, quen se queixa de que no seu traballo ás veces non llo permiten falar.

Fala sempre galego menos cando hai alguén na conversa que non é galego. Nas súas interlocucións coa Administración ou co médico: «fálolles en galego porque, se non entenden, é o seu problema, non o meu. Tamén eu no traballo teño que falar como me mandan se quero cobrar a fin de mes...».

Cre que os homes falan máis galego que as mulleres: «ás veces non porque as mulleres non queiran, senón porque parece que non lles queda ben».

O modelo de galego que nos conta que lle gusta é: «o que escoito falar, non ese da tele que sona tan artificial, e moito menos o dos políticos, que ás veces parece que non o saben falar ou que non o queren saber falar, algo de todo».

B. **Manuela** é unha muller de 60 anos que naceu e vive nunha aldeíña dun concello rural. Posúe estudos básicos. É galegofalante de sempre, mais manifesta que lle custa máis ler e escribir en galego que en castelán, posto que na escola sempre lía e escribía en castelán. Ten dous fillos e unha filla e di que o galego soa bruto en boca de mulleres, pois fai que estas sexan menos finas e menos femininas se o falaren. De todos os xeitos, fala galego con todo o mundo, incluída a súa filla, xa que nos conta que non sabe falar castelán e que, cando esta naceu, toda a xente do seu contorno lles falaba galego tanto aos fillos coma ás fillas, aínda que elas parecían máis brutas.

Manuela fálanos de que as mulleres, sobre todo as nenas e as rapazas novas, lle parecen máis bonitas se se expresan en castelán; na súa opinión, incluso lles cambia a cara.

Pensa que os homes falan máis galego que as mulleres e que, en moitas ocasións, cambian de lingua para se comunicaren con elas. O modelo de galego que prefere é doce e sen palabras malsoantes. Cando se dirixe á Administración ou ao médico, faino en galego porque di que é a lingua en que se defende. De todos os xeitos, manifesta que non «sabe falar» galego.

C. **Concha** é unha muller de 72 anos que naceu nunha aldeíña dun concello rural mais que actualmente reside na cidade da Coruña. Ten estudos básicos. De pequena, normalmente falaba galego mais expresábase en castelán cando quería aparentar ser máis fina, segundo ela di. Estivo emigrada en Inglaterra, onde aprendeu inglés e italiano. Alí falaba en galego co grupo de persoas galegas con que coincidiu no traballo, e convivía con xente italiana, portuguesa e galega. O inglés e o italiano eran as linguas que máis a atraían, mais o portugués non lle gustaba nada e pensa que alí o galego non lle servía para moito. Cando volveu, comezou a traballar nun hospital coruñés, onde falaba castelán con case todo o cadro médico e persoal de enfermaría, aínda que utilizaba o galego para se comunicar co persoal de limpeza e cos seus veciños e veciñas que podían estar ingresados/as.

Ela le e escribe en castelán porque así llo aprenderon na escola. De todas as maneiras, cóntanos que posúe a capacidade de ler e escribir en galego, aínda que lle custa máis.

O modelo de galego que prefire é o da TVG porque «é máis bonito e non parece tan bruto coma o da aldea».

D. **Pili** é unha muller de 47 anos que naceu nunha aldea e que actualmente vive nunha vila. Estudou unha licenciatura. Seus pais faláronlle en castelán desde que naceu e esta foi a lingua que empregou até os 18 anos, cando comezou a falar galego. Ten un irmán sete anos maior ao cal seus pais sempre lle falaban galego. Pili e o seu home sempre se dirixiron en galego aos seus fillos e estes falárono até que se escolarizaron. Agora, o que está na adolescencia, comezou de novo a empregarlo.

Recorda que, cando era pequena e ía á escola, a maioría dos rapaces falaban galego e as rapazas todas castelán: «Cando coincidíamos no autobús da escola, tiña eu dez anos, eu creo que as rapazas falaban máis castelán sendo da mesma idade i os rapaces falaban galego».

Pensa que a xente fala unha lingua ou outra por comodidade e considera que o prexuízo que máis funciona é o de que o galego é inútil e con el non se vai a ningures.

Non cre que a xente siga pensando que o galego é bruto e considera que actualmente os homes falan máis galego do que as mulleres, en parte porque estas non están nunha situación tan cómoda coma eles.

Canto ao modelo de galego que prefire, cre que todos os idiomas teñen que ter unha normativa que non coincide con ningunha das variantes existentes.

E. **Elba** ten 48 anos e naceu nun concello estremeiro con Castela. As súas persoas achegadas cóntalle que aos tres anos falaba galego, mais abandonou esta lingua porque a súa familia foi vivir a Salamanca. A partir deste momento, debido á profesión de seu pai, mudáronse varias veces, mais sempre dentro do Estado español. Son catro irmáns: dúas mulleres, que falan castelán e que posúen estudos superiores; e dous homes, que falan galego e aprenderon oficios.

Detecta que a xente relaciona o galego coa pobreza e que a clave para a recuperación da nosa lingua é a súa asociación coa riqueza. Relaciona o rural co galego e o urbano co castelán.

Di que falando castelán, incluso no modelo culto, permítenselle máis erros que se o fixer en galego. Escribe e le ben en galego, mais non posúe tanta facilidade para o falar.

Non escolle ningún modelo de galego: entende que o da televisión é un modelo culto, que teñen que ter todos os idiomas.

F. **María** é unha muller de 35 anos que naceu nunha vila mariñeira. Viviu alí até que foi estudar á Coruña a enxeñaría en Camiños, Canais e Portos; cidade onde reside actualmente.

Traballa nunha empresa multinacional do ámbito da construción e fala galego ou castelán, dependendo de se a outra persoa for ou non galega.

Comenta que «o preconceito máis importante con respecto ao idioma que unha muller atopa no mundo da construción, quizais sexa a crenza do habitual uso de palabras malsoantes».

G. **Natalia** é unha moza de 25 anos que se criou na cidade da Coruña, mais que pasaba as fins de semana nun contorno rural. Posúe estudos superiores e considérase unha muller «fina e bilingüe harmónica», segundo ela se define mentres ri picaramente, definición que explica baseándose en que fala galego ou castelán e non ten ningún problema por falar calquera delas.

Na familia, as mulleres xeralmente adoitaban utilizar castelán para falaren con ela, mentres que os homes se dirixían a ela sempre en galego.

Cóntanos que, cando vai á Administración, normalmente é ela a que se «adapta» á lingua en que o funcionariado lle fale. En cambio, dinos que, cando vai ao médico, fala sempre galego porque «o meu médico é moi enrollado e fala *gallego*».

Canto ao maior uso do galego por parte das mulleres ou dos homes, considera que «falan máis galego os homes porque son máis brutos que nós, neso tamén influíu a vergonza. Nós somos máis inseguras que eles».

No traballo, xeralmente fala sempre castelán, a non ser que algunha clienta ou cliente se dirixa a ela en galego.

No que se refire ao modelo de galego que prefire, cóntanos que «o galego da TVG non me gusta porque as traduciós e os *doblajes* das pelis son unha trapallada. Tu te cres que se pode decir –Ven, baby, arrebólate!!!! Pero onde se viu eso? A min gústame o modelo trapalleiro, o de *cosecha* propia pero que sea dulce, non brutiño». Pensa tamén que, de todos os xeitos, a xente cre que «o galego non é fino, non é *pijo* e non está de moda».

6. Ideas centrais

Todas estas mulleres achegáronnos a súa perspectiva a través das preguntas que lles fomos formulando ao longo das entrevistas. Das repostas que nos deron, extraemos as seguintes ideas:

6.1. O físico

Algunhas das mulleres a quen nós entrevistamos consideran que o aspecto físico dunha muller pode chegar a variar dependendo da lingua en que esta se exprese. Así, a beleza e a delgadeza poden até seren relacionadas co uso do castelán.

Díghoche que ela é así... fuerte, bruta. O corpo dela é un corpo bruto. Despois, de cara é ghuapa pero de corpo é bruta e fala ghallego seghido e nunca fala castellano. Saberaio falar, non digho que non, pero con nós nunca o falou. Tiña razón se o falara porque súa nai non é d'aquí [...] E un día cheghou ó traballo e díxolle [un compañeiro de traballo]: «Que vas ter frío, ti? Se xa ves d'aló do Polo Norte...!» Da montaña. Xa se vía ela así bruta decíndolle ó frío que non se acercara e o frío xa non se acercaba a ela... Pois non sei, ó mellor se a viras falando castellano, anque a viras así, bruta, pois era un pouco máis..., non sei, porque así... bruta ela e encima falando ghallego... pois era máis bruta aínda!!

Porén, as mulleres que falan galego aparecen caracterizadas como máis brutas, menos femininas ou menos guapas «e menos monas e modositas» que se falaren castelán. Unha muller das que entrevistamos incluso establece o paralelismo de que unha nena que falase castelán sería tan guapa coma se estiver maquillada, mentres que outra que falase galego sería coma se estiver sen pintar e xa non sería tan guapa.

As nenas eran máis bonitas falando castellano porque, non sei, víaas nenas así máis... femininas, quedáballes mellor. Senón [se falaren galego] parecían moito máis brutas, sobre todo a pequena. Tiña así unha cara, así..., non sei. Cambiáballes a cara. Coma a maior; cando se pintaba: era ghuapísima pintadiña, e senón... era unha nena normal e corriente. E se falaba en castellano era ghuapísima e se falaba ghallego, pois... xa non era tan guapa.

6.2. Galego=bruta; castelán=fina

Cómpre indicarmos que todas as mulleres que entrevistamos manifestan este prexuízo con maior ou menor rotundidade. Tal e como nos contan a maioría delas, o galego non é unha lingua acaída en boca das mulleres, xa que fai que estas parezan moito máis brutas. Unha delas até nos relata que as mesmas nenas de que nos está a falar, semellan moito máis brutas se se expresan en galego que se o fan en castelán.

Da mesma maneira, algunha das mulleres contounos que, cando ela quería gustarlle a algún home, falaba castelán, posto que iso lle parecía que a facía máis fina e que ía ter máis posibilidades de «facer amizade con el», segundo as súas propias palabras.

Chamounos a atención tamén que unha das nosas mulleres, cando lle pedimos se nos permitía que a gravásemos, o primeiro que nos preguntou foi:

Como che teño que falar, en gallego ou en castellano? Porque se a cousa é fina fáloche dunha maneira e se non o é, fáloche doutra.

De feito, ao comezarmos a entrevista, como ela sabía que o que estabamos a gravar alí era «para un traballo universitario», automaticamente xa o asociou con finura e falounos unha boa parte do tempo en castelán. Nós dixémoslle que aquilo non era algo fino e que falase como quixese e a súa resposta foi:

Dáme máis ghracia decirche así porque quero que vaia fina a cousa.

No entanto, estas mulleres manifestan que encontran diferenzas no que se refire á «finura» das rapazas de antes e de agora. Dinnos que:

Antes as rapazas tiñan que falar castellano se querían ser un pouco finas, agora xa son máis finas de por si.

As rapazas d'ahora non teñen tanta tontería pa falar o castellano, tiñan máis tontería antes, porque agora xa son elas máis finas. Nós antes non o éramos e daquela tiñamos que aparentar máis. Na miña edá si porque, pobriñas!, íbamos da aldea e se non tiñamos un pouco de estilo e de salero, éramos montañesas. Daquela tiñamos que facer algo. [...] Mamá peinábame, poñíame chichos, díciame que me rira [...] tiñamos que ir ghuapas.

6.3. Exabruptos

En relación co prexuízo anterior está a utilización de exabruptos por parte das mulleres. As palabras groseiras nas nenas non quedan ben: esta é unha das citas que recompilamos que tería cabida aquí. Así mesmo, nesta epígrafe comprobamos que as mulleres fan dúas distincións: unha delas sería a de que non está ben visto que as mozas falen galego e, moito menos, que empreguen palabróns; e a outra sería que, ás mulleres, aínda que foren galegofalantes, nunca se lles aceptaría utilizaren palabras malsoantes, o que si que lles permitiría aos homes. De todas as maneiras, non é para nada o noso obxectivo reivindicarmos a utilización dunha lingua galega en que teñan que estar presentes os ditos palabróns.

A primeira distinción de que falabamos encontrámola nas seguintes citas:

Se un chico fala gallego, pásaselle, pero se a chica fala gallego i si aínda por riba solta un taco, daquela: da montaña pa riba polo menos! Pero eso no fondo eu creo que é machismo.

Meu abuelo sempre falou ghallego coma min pero se ti o querías cabrear o peor que lle podía pasar era que el oíra alghunha muller decir palabrotas. A un home era ighual, que el tamén xuraba. Pero se oía unha muller, enfadábase sempre, decía que era unha maleducada. E dun home non decía nada, que el tamén xuraba sempre. El decía: «Esa rapaza é máis maleducada..., si soupera que ben lle queda...!!».

Dentro desta alínea, cremos que é importante comentamos tamén os contidos da cita en que unha muller, que traballa nunha profesión masculinizada relacionada coa construción, manifesta a estrañeza que produciu entre os seus compañeiros o feito de unha muller falar «nun ton baixo» e «con ausencia de exabruptos»:

En canto á experiencia coa lingua no exercicio da profesión en que o contexto está moi masculinizado, desde que comecei ata agora, comentarche que si é certo que ao principio parecía que o ton baixo de voz, e a ausencia de exabruptos estrañaba un pouco, pero co paso do tempo, a situación normalizouse, e no equipo no que estaba integrada, soubemos adaptarnos todos ás novas formas de traballo. Ao principio quizais foi algo desconcertante, pero pronto se normalizaron as «novas formas» de facer as cousas.

É inescusable para rematarmos con esta epígrafe e ligarmos coa seguinte, incluír a seguinte cita en que a interlocutora nos conta que, para que súa nai se «atrevese» a dicir algunha palabra «fea», como ela di, diante de seu avó tiña que estar «mooooi enfadada de Dios», posto que este, como xa comentamos, non permitía a utilización de palabróns por parte das mulleres por consideralos o síntoma máis evidente da mala educación.

Miña abuela falaba baixiño pero nunca na vida lle escoitei ningunha palabra fea. A miña nai algunha ves si pero pa que dixera algunha diante de meu abuelo tiña que tar mooooi enfadada de Dios!

6.4. Mala educación

Chamou a nosa atención o feito de que nesta cita se cualifique explicitamente unha muller como maleducada por dicir palabróns; sobre todo porque quen cualifica é un home que «xuraba sempre».

Meu abuelo sempre falou ghallegho coma min pero se ti o querías cabrear o peor que lle podía pasar era que el oira algunha muller dicir palabrotas. A un home era ighual, que el tamén xuraba. Pero se oía unha muller, enfadábase sempre, decía que era unha maleducada. E dun home non decía nada, que el tamén xuraba sempre. El decía: «Esa rapaza é máis maleducada..., si soupera que ben lle queda...!!».

6.5. Galego ≠ bruto → doce, ton baixiño, educado e correcto; muller ≠ bruta → doce, ton baixiño, educado e correcto

Nas palabras das mulleres que entrevistamos, detectamos un outro prexuízo: o galego nas mulleres non as fai pareceren brutas se este é falado docemente, nun ton baixo e se a muller actuar educadamente e sen utilizar exabruptos:

Aquela rapaza fala sempre en gallego pero é que ten un gallego moi dulce i vela linda, i vela guapa hasta falando gallego, i a todo o mundo lle encanta esa nena. Pero é que ten un gallego moi bonito: ela ten gheada e ten todo pero como fala moi baixiño i é moi educada i moi correcta, gústache.

Agora xa non se trata só de que a muller deixe de ser bruta, senón que, se falar desta maneira, pasaría incluso a se converter en linda. Isto pode darnos pé a crermos máis unha vez que a calidade da lingua é moi importante, xa que nos axudaría moito á que máis mulleres desen o paso de falaren galego.

6.6. Rural/urbano

O galego como lingua rural é un prexuízo que vén relacionando o uso do galego como lingua rural, símbolo do atraso fronte ao progreso e á modernidade do urbano, onde maioritariamente se emprega o castelán. Encádrase nos vellos prexuízos que asocian o galego coa pobreza e o atraso, e ten a ver con aqueles que versan sobre a suposta falta de utilidade do galego: se unha lingua é vista como atrasada ou propia da xente con menos recursos, tamén será considerada como un idioma pouco útil.

Unha muller cóntanos que no seu ámbito laboral a filla do xefe só lle permite expresarse en galego cando se dirixe á xente que vive no rural. Porén, está obrigada a falar castelán se a clientela procede de zonas urbanas ou periurbanas:

E ca xente que chega á tenda... se vén xente da zona que fala galego, pois permítenme que llo fale, sobre todo se é xente vella [...] pero se vén xente xa máis da zona de C... ou matrimonios de mediana edá, se ta o jefe, podo falar como queira pero como tea a filla... que non se me ocurra: ta obrigado falar castellano e non queda outra.

Unha das mulleres entrevistada contounos a historia doutra muller que se criou nun ámbito urbano e que cando casou foi vivir para o rural. Alí tivo un fillo e unha filla que actualmente teñen ente 20 e 25 anos, ela educou os dous en castelán mais hoxe en día o rapaz fala sempre galego e a rapaza fala moito máis castelán que galego. Cando esta muller entrevistada nos relatou esta historia, díxonos que vía normal que o mozo falase sempre galego porque vivía no rural mais que as mulleres deberían disimular iso. É así como xustifica o emprego do castelán por parte da moza:

O neno fala case sempre ghallegho porque aquí tas rodeada de todo o mundo falando ghallegho pero ela é máis modosita, máis..., préstase máis que fale castellano porque senón xa di que é da aldea, algho si.

Máis outra cita que nos chamou a atención é

A mi hermana mayor, que me lleva a mí siete años, tiene ahora 55, como en el pueblo no había muchas opciones, la mandaron a Pontevedra para que, literalmente, aprendiese castellano.

Nela incídese en que na aldea a lingua utilizada maioritariamente era o galego e en que na cidade existía a posibilidade de aprender o castelán. De todos os xeitos, cumpriría tamén analizarmos o feito de que se crea que se conserva o galego no rural por ser rural, mais quizais puider deberse a que nel viven maioritariamente persoas maiores. Isto podemos enlazalo con outro prexuízo xeral asociado co galego, que é o da idade.

6.7. Idade

A maioría das nosas mulleres cren que o galego non é unha lingua válida para as rapazas novas ou para as mulleres de mediana idade por se considerar prexuízosamente lingua de xente vella.

Algunha das entrevistadas comentounos que no seu traballo non «quedaba ben» que unha rapaza nova se dirixise a parte da súa clientela en galego.

Teño envidia deles [traballadores]; xa me gustaría poder falar sempre o que quero pero a min non me deixan. Eles son todos homes pero disque no meu caso non queda ben que, cando entra a xente á tenda, unha rapaza nova vaia falar con esta xente en galego.

Se esa clientela for xente maior, permitiríasele empregalo mais, se se tratar de persoas de mediana idade, xa non sería acaído:

E ca xente que chega á tenda... se vén xente da zona que fala galego, pois permítenme que llo fale, sobre todo se é xente vella [...] pero se vén xente xa máis da zona de C... ou matrimonios de mediana edá, se ta o jefe, podo falar como queira pero como tea a filla... que non se me ocurra: ta obrigado falar castellano e non queda outra.

6.8. Castelán = posibilidades; galego ≠ posibilidades

Unha das mulleres que entrevistamos manifestounos que seu pai pretendía que ela e a súa irmá falasen castelán porque cría que o galego era unha lingua coa que as súas fillas non ían poder progresar. Esta muller díxonos que ela pensaba o mesmo, posto que as persoas que falaban castelán eran as que posuían máis recursos:

Mi padre decía: «Vamos a ayudar a que las niñas hablen más castellano para que tengan más posibilidades». Porque yo creo que era una cuestión de posibilidades reales porque, de hecho, el gallego no te abría más posibilidades que el castellano. Los ricos y a los que les llamaban de «don» hablaban castellano.

El profesor de literatura, que era cura, de estos curas progres, me decía: «¿Cómo la van a suspender a usted, señorita, si usted es una castellana perfecta?»

Polas palabras que nos reproduce unha das mulleres entrevistadas, podemos pensar que o cura cría que o dominio perfecto do castelán por parte dunha muller xa implicaba poder chegar a ter posibilidades.

6.9. Ámbito laboral

Resultounos moi rechamante a entrevista que lle fixemos a unha muller nova porque o primeiro que nos dixo foi:

Teño moitos problemas por falar galego, sobre todo se ta diante a filla do xefe.

No contexto laboral desta moza, os homes posúen a liberdade de se poderen expresar en galego mentres que ás mulleres se lles esixe falaren castelán. Esta rapaza até nos manifesta que ten envexa deles:

Teño envidia deles [traballadores]; xa me gustaría poder falar sempre o que quero pero a min non me deixan. Eles son todos homes pero disque no meu caso non queda ben que, cando entra a xente á tenda, unha rapaza nova vaia falar con esta xente en galego.

Dinos tamén que o castelán nas mulleres é considerado máis un requisito para poderen exercer ese traballo:

Hai personas alí, mellor dito, hai unha persona alí, que me exige falar castelán coma un requisito máis pa tar traballando alí, igual que ir ben vestida, por exemplo.

Para rematar con este ámbito, ímosvos ler unha cita que pensamos que se explica por si propia:

Se me chama algún dos meus amigos eu fálolles en galego e despois ó mellor teño que falar con alguén d'alí ou chaman por teléfono e non cambio o chip e sigo falando

galego, e se ta o xefe non ten por que pasar nada pero como tea a filla... Ás veces non me di nada pero non fai falta, ca cara que me pon, xa me chega. Mira pa min e parece que me fulmina ca mirada e que me ta decindo: ti que, non sabes onde tas? Non sabes como tes que falar?

6.10. Presión por parte das mulleres sobre as propias mulleres

Logo desta cita que acabamos de escoitar e de moitas outras que poderíamos extraer de todas as entrevistas que realizamos, detectamos tamén que moitas veces son as mulleres as que exercen presión sobre as propias mulleres para que estas non utilicen o galego.

Percibimos que, con mulleres que exercen «profesións feminizadas», como a de profesora, parece obrigado ter que se expresar en castelán:

Xa me chegou con falar castellano cas profes na escola pero agora non me apetece.

A empresa, en que traballa a autora da cita con que queremos pór cabo, está dirixida por un home e unha muller e é a muller quen exerce presión sobre as propias mulleres para que non falen galego, presión que, pola contra, non é exercida sobre os homes:

Fastídiame moito que unha muller me diga como teño que falar... Ademais, por que non lles di nada ós [traballadores]? Que pasa, que lles ten que ter outro respecto porque son homes e poden falar como queiran? Pois a min non me parece xusto, que somos todos de Dios. Así non é.

7. Conclusións

Para concluírmos, gustaríanos facer constar que este noso traballo debe ser considerado como a primeira parte dun que está aínda por completar porque cumpriría estudarmos unha mostra máis ampla e representativa destes preconceptos que vimos de comentar, xunto con outros que quedarían aínda por analizar.

Xa para rematarmos, a modo de conclusión, desexamos engadir que:

- Somos medianamente bonitas. Agora incluso estamos maquilladas.
- Somos, cando menos, aparentemente finas.

- Non dixemos ningunha palabra malsoante.
- Non fomos maleducadas durante a nosa intervención.
- Non utilizamos un ton baixiño mais si unha lingua coidada, de calidade e que, aínda así, cremos que podía soar doce.
- Unha de nós procede do ámbito rural e outra do urbano.
- Somos as dúas rapazas novas, unha máis vella que a outra mais, aínda así, novas as dúas.
- **Falamos galego!!!** e convidámosvos a que o faledes a aquelas e aqueles de vós que non o utilizades e a que o sigades falando ás e aos que xa o facedes.